

Insight.Improvement.Impact®

Etkili Öğretim Kılavuzu Serisi No: 1

Öğrenme ve Öğretmeyi Geliştirme Merkezi
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Ağustos, 1979

Öğrencileri Motive Etmek¹

William E. Cashin²
Kansas Eyalet Üniversitesi

Çoğu öğretim elemanı, motivasyonu yüksek öğrencilere ders anlatmanın daha kolay olduğunu ya da öğrenmeye istekli öğrencilerin daha fazla öğrendiğini düşünür. Zorunlu olan bir dersi veren tüm öğretim elemanları da bu gerçeği doğrulayabilir. IDEA'nın yaptığı çalışmalar da (Cashin ve Perrin, 1978) aynı şekilde, öğrencilerin motivasyonlarının, öğrenme düzeylerini değerlendirmelerinde belirgin bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur (Öğrenci motivasyonu “bu dersi almayı çok istiyorum” gibi ifadelerle verdikleri cevaplarla ölçülmüştür). Kansas Eyalet Üniversitesi'nde çok sayıda dersi kapsayan bir çalışmada (Clegg, 1979), öğrenciler bu soruyu dönem sonunda da cevaplamışlardır ve soruya dersin ilk gününde verdikleri cevapla dönem sonunda verdikleri cevap arasında oldukça yüksek bir ilişki olduğu bulunmuştur ($r=.93$). Buradan çıkarılacak sonuç, öğrencilerin başlangıçtaki motivasyon düzeylerini hatırlamış olmalarıdır. Ancak, bu durum öğretim elemanlarının dersin ilk gününde karşılaştıkları motivasyon ya da motivasyon yoksunluğu düzeyinden dolayı bütün ders dönemi boyunca sıkıntı çekmeleri gerektiği anlamına gelmez.

Motivasyon, bireyin zihninde var olan ya da dışarıdan gelen itici güçlerin birleşiminden oluşur. Öğretim elemanına düşen asıl zorlu görev, öğrenciyi motive etmek ve bu motivasyonu öğretim elemanı tarafından önemli görülen bilgi, beceri, tutum ve inançların kazandırılmasıyla uyumlu olacak şekillerde kullanmaktır.

¹ Bu çalışma, Individual Development and Educational Assessment Center – IDEA Center izni ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi Öğrenme ve Öğretmeyi Geliştirme Merkezi tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Kaynak göstermek şartıyla yapılan kısa alıntılar dışında, raporun tamamı ya da bir bölümü basılı ve dijital olarak çoğaltılamaz; elektronik ortamlar da dahil olmak üzere herhangi bir ortamda paylaşılamaz. Çalışmanın çeviri hakları saklıdır.

Bu çalışmayı aşağıdaki gibi referans gösterebilirsiniz:

Cashin, W. E. (1979). *Öğrencileri motive etmek* (Çev: ODTÜ Öğrenme ve Öğretmeyi Geliştirme Merkezi). Manhattan, KS: Center for Faculty Evaluation and Development.

² Bu rapordaki fikirlerin çoğunluğu, Dick Owens'ın Üniversite Öğretiminin Temelleri adlı dersinde kullanılan materyallerden ve aynı yazarın Kansas Eyalet Üniversitesi Öğretim Notları (Owens, 1972) adlı makalesinden uyarlanılarak oluşturulmuştur.

Motivasyon ve Beceriler Çalışmaları Merkezi'nde yapılan bir araştırma aşağıdaki sonuçları ortaya çıkarmıştır (Frymier, 1970):

1. Okulda öğrenme motivasyonu, sabit bir olgu değildir; ancak kısa vadelerde çok büyük değişiklikler de olmaz. Tek bir eğitim dönemi, öğrencinin motivasyon durumunu büyük ölçüde değiştirmek için oldukça kısa bir zaman dilimi olabilir.
2. Motivasyon, en yüksek düzeyde değil, en ideal düzeyde olmalıdır. Çok fazla ya da çok az motivasyon öğrenmeye engel olabilir.
3. Olumlu yönde motive olmuş öğrenciler (öğrenmek için istekli olanlar) daha güçlü ve daha olumlu benlik algısına sahiptirler.
4. Değerler ve zaman algısı motivasyonun gücüne göre değişiklik gösterir. Daha olumlu yönde motive olmuş öğrenciler, karar verirken ya da geleceğe yönelik karar alma sürecinde, geçmişin, bugünün ve geleceğin farkındadırlar. Öte yandan, okulda öğrenmeye karşı motivasyonu olmayan öğrenciler, bazı deneyimlerine ya sıkıca tutunma ya da tam tersi bunlardan kaçınma eğilimi içindedirler.

Burada ortaya çıkan asıl sonuç; öğrenme konusunda motive olmayan öğrencilerin yeni bilgilere karşı direnç göstermeleri, ani kararlar verme eğiliminde olmaları, süreci değerlendirmek yerine iyi ya da kötü şeklinde sınıflandırma mantığı yürütmeleri ve karşılaştıkları yeni bilgi, sahip oldukları düşünceleri gözden geçirmelerini gerektirse de fikirlerinde ısrarcı olmalıdır. Bu bulgular, biz öğretim elemanları için belirli anlamlar taşımaktadır. Motivasyon ve kararlılık, her öğrenci için kişiye özgü durumlar olduğundan, öğretim elemanları olarak bunları engelleyen faktörleri ortadan kaldırmak için elimizden gelen her şeyi yapmalıyız.

Clegg (1979) yaptığı alanyazın taramasında, öğrencileri öğrenmeye motive eden faktörlerin neler olduğunu araştıran birkaç deneysel çalışmaya rastlamıştır. Araştırmacı, öğrencilerden “Öğretim elemanının öğretime ilişkin yaklaşımı ve/veya tutumu beni bu derste motive etti” maddesini derecelendirmelerini istemiştir. Bu maddenin, öğrencilerin dersi almaya yönelik başlangıçtaki istekleri kontrol altında tutulduğunda, diğer 17 madde ile %60 ya da daha fazla oranda ilişkili olduğu görülmüştür. Maddelerden beş tanesi öğretim elemanının istekliliği ve ifade yeteneği ile ilgilidir. Kalan 12 madde ise ilişki oranları ile birlikte şu şekildedir:

- Ders konularını açık bir şekilde anlattı ve açıklamalar tam olarak konu ile ilgiliydi (%85).
- Öğrencilerin öğrenmelerine yardımcı olma isteğini açıkça ortaya koydu (%84).
- Yeni durumlara uygun yaklaşımlar kullandı (%83).
- Konuyu öğrencilerin aklında kalacak bir şekilde özetledi (%82).
- Konunun önemini vurguladı (%76).
- Seçilen her bir konunun, bu derse ne kadar uygun olduğunu açıkladı (%74).
- Dersin amaçlarını açık bir şekilde belirtti (%74).
- Derste uygun şekilde espriler yaptı (%72).
- Öğrencilerin kendi sorularını cevaplamalarında yardımcı olacak yöntemler geliştirdi (%69).
- Konuyla ilgili yaratıcı fikirler sundu (%68).
- Her bir öğrenciye bireysel yardım sağladı (%67).

- Öğrencilerin akademik performansları ile ilgili yaptığı eleştirilerin gerekçelerini açıkladı (%66).

Öğrencilerin dikkatini çekmezseniz öğretim elbette çok daha zor olacaktır, ancak yukarıdaki bulgular öğrenciyi motive eden şeyin yalnızca gösterişli yöntemler kullanmak olmadığını, birtakım geleneksel öğretim yöntemlerinin de aynı zamanda motive edici olabileceğini gösteriyor.

Öğretim elemanları öğrencileri motive edebilmek için başka neler yapabilir? (Erickson tarafından 1974'te yazılan, öğrenci motivasyonu ile ilgili pek çok farklı konunun genel anlamda tartışıldığı "Motivation for Learning" isimli kitaba bakabilirsiniz.) Kimilerine göre, öğrencilerin motive edilmesi üzerine yazılanlarla ilgili problem, bu kaynakların aslında kendilerinin motivasyon kırıcı olmalarıdır. Bizim önerilerimiz de benzer şekilde algılanabilir, fakat bizim önerilerimiz, açıklık ve sağduyuyu bir araya getirme avantajını taşıyabilir. Bu öneriler, deneysel verilerden ziyade öğretim elemanlarının kişisel deneyimlerine dayanmaktadır. Araştırma yapılsa da, sonuçlar büyük olasılıkla bu konu hakkında inandıklarımızı değiştirmek için yetersiz kalacaktır. Bulgular, iyi bir öğretim için takip edilmesi gereken ilkeler yerine düşüncelerimizi besleyecek öneriler olarak sunulmuştur.

Öğrencilerin Bulunduğu Noktadan Başlayın

- Öğrencilerin var olan ilgi alanlarından yararlanın. Onların hangi bölümlerden olduklarını ve dersinizi neden aldıklarını öğrenin.
- Öğrencilerin güçlü ve zayıf yönlerini bulun. Örneğin, bir dersin önkoşulu varsa, öğrencilere dönemin başında düzeylerini belirlemek amacıyla bir test uygulayın, böylece öğrenciler hangi konuları hatırladıklarını ve hangi konulara yeniden çalışmaları gerektiğini bileceklerdir.

Ders Müfredatını Anlamalı Hale Getirin

- Dersinizi mümkün olduğunca öğrencilerin ilgi alanlarıyla ilişkilendirin.
- Eğer öğrenciler dersi anlamalı bulmuyorsa (zorunlu derslerde sıklıkla olan bir durumdur), dersin gerekliliğini ayrıntı bir şekilde anlatmaya çalışın. Bu dersin, onların kariyerinde ya da uzmanlık alanlarında nasıl faydalı olabileceği konusunda örnekler verin.
- Dersinizi hangi açılardan ilgi çekici bulduğunuzu öğrencilerinizle paylaşın.
- Dersinizi anlamalı hale getirmek için sorular sorun, problemler ya da örnek durum incelemelerini kullanın.

Mümkün Olduğunda Öğrencileri Konuların Seçilmesi Sürecine Dâhil Edin

- Öğrencilerin ilgi alanına giren ya da önemli gördükleri konuları bulmaya çalışın (karar verme konusunda çok iyi olamayabileceklerini göz önünde bulundurun).
- Seçmeli ya da alternatif bazı konulara yer verin.
- Düz anlatım, tartışma, bağımsız çalışma gibi çeşitli öğrenme yöntemleri kullanın.

Öğrenme Etkinliklerini Öğrencilerinizin Yeteneklerine Uygun Şekilde Düzenleyin

- Ödevleri/projeleri ne çok zor ne de çok kolay hazırlayın. Başlangıçta zorluk derecesinde bir hata yapılacaksa, bu hata kolaydan yana olsun, çünkü başarı duygusu başarıyı doğurur. Verdiğiniz ödevlere ve yaptığınız kısa ve yazılı sınavlara biraz zorluk katın, böylece her öğrenci, hem zorluğu hem de başarıyı yaşama şansını elde edecektir.
- Ders boyunca yapılan sınavlar ve verdiğiniz notlar, öğrencilerin neyi bilmediklerinden çok, “neyi öğrendiklerini” gösterdiğinde onları daha çok motive eder.
- Aşırı motivasyon kaygı oluşturur ve öğrenmeyi engeller. Gerçekçi ölçütler belirlemek zorundasınız ancak bunu tehdit edici değil destekleyici bir yöntemle yapmalısınız. Örneğin, eğer bir öğrenci çok geride kalmışsa, ona “çok geridesin” demek yerine “bunlar öğrenmen gereken şeyler, sana bu konuda nasıl yardımcı olabilirim” deyin.

Öğrencileri Ödüllendirin

- Mümkün olan en kısa sürede öğrencilere geri bildirim verin, örneğin testleri ya da ödevleri hemen değerlendirip öğrencilerle paylaşın.
- Hem olumlu hem olumsuz yorumlar öğrenmeyi teşvik eder, ancak pozitif yorumların daha etkili olduğu düşünülmektedir. En azından, yalnızca olumsuz geri bildirim vermeyin. Öğrencilerin doğru yaptıklarında övgü ile bahsedin ki bu onların özgüvenlerini arttırsın. Bu memnuniyet duygusu, genellikle en büyük motivasyon kaynağıdır.
- Olumsuz geri bildirim verirken, yaptığınız yorumun öğrencinin kişiliğine değil gösterdiği performansa yönelik olduğunu açıkça belirtin.
- Sonuç çok iyi olmasa da, öğrencilerin samimi çabalarının farkına varın. Bu, öğrencilerin öğrendiklerinden değil de çabalarından not almaları gerektiği anlamına gelmez, ancak başarı kadar çaba da takdir edilmelidir.
- Başarı kişiyi motive ettiği için, öğrencileri kendileriyle yarışmaya teşvik edin. Öğrencilerin, yalnızca dersi geçme ölçütlerine değil, ders boyunca gösterdikleri gelişime odaklanmalarına yardım edin.
- Öğrencilere gerçekçi hedefler koymalarında yardımcı olun. Gerçekçi olmayan hedeflere ulaşırken karşılaşılan başarısızlık, sürekli bir hayal kırıklığının ve üzüntünün sebebi olabilir.

“Keşfetme” Yönteminin Avantajlarını Dikkate Alın

- Öğrencilerin merakını kullanın. Onlara sorular yöneltin. Öğrencileri, bir probleme farklı yaklaşımlar önermeleri, bir deneyin sonuçlarını tahmin etmeleri, deneysel bulguları açıklamak için bir teori önermeleri konusunda teşvik edin.
- Olgulardan/gerçeklerden ziyade bunların taşıdığı anlamlara odaklanın. Bu durumda, öğrenciler daha iyi hatırlayacaklardır.
- Doldurmaları gereken boşluklar bırakarak öğrencileri girişkenliğe teşvik edin, ancak öğrencilerin dikkatlerini bıraktığımız boşluklara çekin ve bu boşlukların neden bırakıldığını açıklayın.
- Aşırı şekilde yönlendirme yapmayın çünkü öğrencilerin körü körüne uymalarına ya da tam tersi karşı çıkmalarına neden olabilirsiniz. Belli ölçüde yönlendirme ve altyapı sağlayın, aksi takdirde öğrencileri tamamen hayal kırıklığına uğratabilirsiniz.

- Öğrencilerin, kendi gelişimlerini değerlendirmelerine yardım edin. Kendi çalışmalarını eleştirmeleri, güçlü ve zayıf yönlerini analiz etmeleri konusunda onları teşvik edin. Sonuç olarak, biz öğrencilerin final sınavı için gerekli bilgi ve beceriyi öğrenmeleri kadar nasıl öğrendiklerini öğrenmelerini de istiyoruz.

Öğretmen-Öğrenci Etkileşimlerini Kullanın

- Eğer “öğrenme” gerçekleşecekse bunun temel şartı öğrenci katılımıdır. İletişim kanallarını açık tutun. Öğrencilerin ne söylediğini anlamaya çalışın ve doğru anlayıp anlamadığınızdan emin olun.
- Öğrencilerin öğretim elemanı ile ilgili duyguları, ya öğrenmeye yardımcı olan ya da onu engelleyen önemli bir unsur olabilir. Öğrenciler, öğretim elemanından hoşlanmasalar da ondan bir şeyler öğrenmeleri gerektiğini öğrenmek durumundadırlar (tıpkı yetişkinlerin sevmedikleri insanlarla çalışmak zorunda kalmaları gibi), ancak öğrencilerin nefretlerini artırmak tercih edilen bir yöntem değildir. Öğrenme, öğrenciler için fırsatlar yaratan öğretim elemanları ile birlikte daha kolay gerçekleşir.
- Öğrencilerin aktif katılımı, ilgilerini ve öğrenmelerini artırır.
- Öğrencileri düşünmeye sevk etmeye yönelik destek sağlamaktan doğrudan yönlendirmeye kadar pek çok farklı role bürünün.
- Öğrencilerin örnek almaya çalışacakları iyi bir rol model olun, insancıl davranın.

Tüm bunlardan ortaya çıkan sonuçlar şunlardır:

1. Motivasyon, öğrencilerin hazırbulunuşluğu ve öğrenme isteklerini etkileyen çok önemli bir değişkendir,
2. Öğrenciler meraklıdır, bilmek ve anlamak için içten bir istek duyarlar,
3. Yukarıda belirtilen iki özellikten ancak istikrarlı ve başarılı bir öğrenme süreci sonunda faydalanılabilir,
4. Başarılı öğretim elemanları, öğrencilerin istekli olmalarını ve motivasyonunu artırarak, öğrenmenin daha etkili gerçekleşeceği ortamların oluşmasını sağlayabilirler.

Kaynakça

- Cashin, W.E.&Perrin, B.M. IDEA technical report no.4: Description of IDEA Standard form data base. Manhattan, KS: Center for Faculty Evaluation and Development, 1978.
- Clegg, V.L. Teaching behaviors which stimulate student motivation to learn. Unpublished docyoral dissertation, Kansas State University, 1979.
- Ericksen, S.C. Motivation for learning: A guide fort he teacher of the young adult. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1974.
- Frymier, J.R. Motivation is what it's all about. Motivation Quarterly, 1970, 1, 1-3.
- Owens, R.R. How important is motivation in college learning? KSU Teaching Notes, 1972, 2, 2-3.